

FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE AND PROFESSIONAL TRAINING

Mariyana Bankova, PhD student

Trakia University – Stara Zagora, Bulgaria

Abstract: *The report aims to find out the dependencies between the foreign language competence and the specialized professional competence of the students. The acquisition of certain competences is the basis of the effective practice of any profession. The role of the level of foreign language competence in the formation of the necessary knowledge, skills and abilities for effective professional realization of specialists graduating from higher education has been analyzed. The primary data for the empirical study were collected through a survey method among students from the last courses of economic and medical specialties. The results show a statistically significant influence of foreign language competence on the subjective evaluations of various elements of professional competence and on the contribution of university education to professional realization. It can be concluded that directing the students' education at the university to increase their foreign language competence would have a positive effect on the increase of their professional competence and their opportunities for successful professional realization.*

Keywords: *language competence, professional competence, professional training*

JEL code: M53, Z13

ЧУЖДОЕЗИКОВА КОМПЕТЕНТНОСТ И ПРОФЕСИОНАЛНО ФОРМИРАНЕ

Докторант Марияна Банкова

Тракийски университет – Стара Загора, България

Въведение

Настоящият доклад има за цел да открие пресечните точки между чуждоезиковата компетентност и професионалната компетентност. Изследването е проведено сред студенти от икономически, медицински и специалности от сферата на информационните технологии по време на следването им в университета. Авторският интерес е насочен към търсене на отговори как тези две изследвани явления си взаимодействат и как изведените резултати може да послужат за ориентир на управленски мерки за повишаване качеството на обучението на студентите, с ефект върху по-успешната им професионална реализация.

1. Преглед на литературата

Компетентността като понятие, представлява обект на изследване за множество учени, които формулират различни дефиниции за неговата същност и

обем. Терминът „компетентност” има латински корен и произлиза от латинската дума „competens”, която се превежда на български език като „способен” (7).

Същността на понятието „компетентност” може да се дефинира синтезирано като „интегративна личностна характеристика, обединяваща съвкупността от ключови за личността качества и способности, специфични знания, умения и натрупан опит за успешно изпълнение на социалните и професионалните роли”. Тази обобщаваща трактовка показва, че колкото и различни тълкувания да бъдат изведени за същността на компетентността, тези тълкувания са „сходни по своя смисъл и се отнасят до едни и същи характеристики” (Zdravkova, 2014).

Професионалната компетентност е практически и научен проблем, който също толкова задълбочено бива изследван от научните среди. Най-общо казано, професионалната компетентност може да се дефинира като процес по натрупването на знания, умения и опит за упражняването на конкретен вид професия. Този процес, от една страна, е съпроводен с формиране на рутинни поведенчески модели, изключващи многозначност в интерпретирането на професионални задачи и ситуации, а от друга – с формиране на специфична ценностна система, която има отношение към съответната професия (Yordanova, 2010). Така освен като процес, професионалната компетентност бива дефинирана като съвкупност от различни типове компетентности – функционална, интелектуална, ситуативна, социална, специална, личностна, индивидуална, предметна и комуникативна (Chantov, 2012).

В научната литература няма еднозначно определение за термина „езикова компетентност”. Според някои източници се възприема като понятие с много близко значение до термина „комуникативна компетентност”, а според други – като понятие с различно значение. Комуникативната езикова компетентност не е ново понятие, а съществува още от средата на 60-те години, когато социалингвистът Дел Хаймс, в противовес на твърденията на лингвиста Ноам Чомски, опитва да разграничи понятието „компетентност” от понятието „изпълнение” (Zhechkova, 2014).

В дефиницията на възприетата Обща европейска езикова рамка, понятието комуникативна компетентност се разглежда като съвкупност от знания, умения и личностни характеристики. В българския превод на Рамката като най-разпространен се употребява термина комуникативна езикова компетентност (Filipova, 2023).

За целите на настоящото изследване е възприета тезата за езиковата компетентност като „овладяване на езика като средство за комуникация” и изграждане на „компетенции за използването му като инструмент в диалога на културите и цивилизациите” (Karayaneva-Avramova, 2023).

2. Методология

За целите на изследването е приложен анкетен метод, чрез специално разработен въпросник, състоящ се от 20 айтема, организирани в три модула. Първият модул съдържа 10 въпроса, които изследват субективните оценки за степента, в която обучението допринася за изграждането на професионална компетентност. Вторият модул съдържа 4 въпроса, които изследват дигиталната

компетентност и езиковите умения, а третият модул, съдържа 6 въпроса, които изследват демографските характеристики на респондентите. Основните променливи, които са заложили в изследването са степента на чуждоезикова и професионална компетентност.

В емпиричното изследване са обхванати 107 студенти, обучаващи се в икономически, медицински специалности и специалности в сферата на информационните технологии на Тракийски университет – Стара Загора през учебната 2022/2023 г. Разпределението е следното: според специалността: 77,57 % – са студенти от регулирани медицински специалности, 14,95 % – студенти от икономически специалности, 7,48 % – студенти от приоритетни специалности (в сферата на ИТ); според курса, в който се обучават: 29,91 % – първи курс, 19,63 % – втори курс, 13,08 % – трети курс, 21,49 % – четвърти курс, 8,41 % – пети курс, 7,48 % – шести курс, като особен интерес представляват студентите от 4-6 курс на регулираните специалности и 3-4 курс на нерегулираните.

3. Резултати и дискусия

Първият модул в емпиричното проучване е степента на чуждоезикова компетентност, която студентите притежават. Фиг. 1 показва данните за броя чужди езици, които студентите твърдят, че владеят.

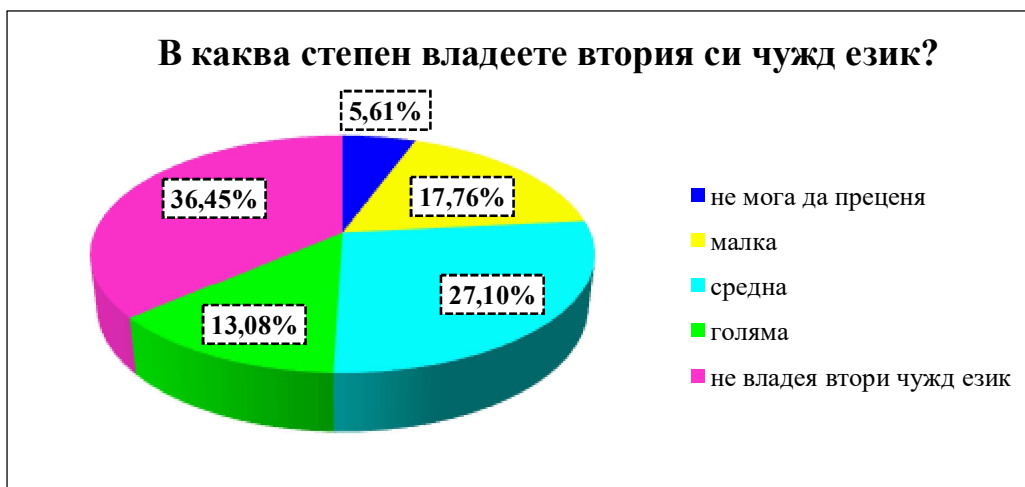
Фиг. 1. Степен на притежавана чуждоезикова компетентност при студенти – брой на овладени чужди езици
Източник: Разработка на автора

Резултатите показват, че почти поравно студентите твърдят, че владеят 1 чужд език (40,19 %) или два чужди езика (39,25 %). Значително по-малко от студентите твърдят, че владеят повече от два – 16,82 % и едва 3,74 % от изследваните студенти споделят, че не владеят нито един чужд език. Студентите, които твърдят, че владеят повече от два чужди езика вероятно имат по-голям спектър от възможности за информация във връзка с професията, а вероятно и за работа на пазара на труда. Може да се очаква също, че те биха имали повече изисквания към обучението и професионалната университетска подготовка.

Фиг. 2. Степен на владение на първи чужд език
Източник: Разработка на автора

На фиг. 2 са показани данните за степента на владение на 1^{ви} чужд език на респондентите. Резултатите показват, че по-голямата част от тях (57,01%) считат, че владеят в голяма степен първия си чужд език, 36,64 % – в средна степен, 5,61 % – в малка и една незначително малка част от участниците в проучването не могат да определят нивото на владението на първи чужд език (3,74 %), което предполага, че по-скоро го владеят в ниска степен.

Фиг 3. Степен на владение на втори чужд език
Източник: Разработка на автора

Изведените резултати от изследването на степента на владение на втори чужд език са представени на Фиг 3. Те очертават следната картина: преобладава твърдението за средна степен на владение на втория чужд език (27,10 %); следвано от твърденията за голяма степен на овладяване на езика, посочено от 13,08 %, съответно 17,76 % твърдят, че владеят в малка степен втори чужд език и едва 5,61 % от студентите в проучването не могат да определят нивото си на езикова компетентност по втория си чужд език.

Фиг. 4. Степен на формиране на професионални компетентности в хода на обучението при студенти
Източник: Разработка на автора

Както е представено в предишно проучване (Bankova, Taneva, 2023) степента, в която студентите считат, че са формирали професионални компетентности в хода на обучението показват, че като цяло оценките гравитират в средната степен на скалата, като чуждоезиковата компетентност е с най-ниски стойности. Като цяло респондентите преценяват чуждоезиковата си компетентност като най-слаба, в сравнение с всички други формиране на професионални компетентности в хода на обучението (1,69), особено владенето на 2 чужд език (1,22). Най-високи средни стойности се наблюдават при субективните оценки за притежаваните организационни умения (2,69) и умения за работа в екип (2,67), за които значителна голяма част от респондентите, твърдят, че ги притежават в голяма степен. По-ниски субективни оценки дават студентите за степента, в която познават професионалните финансово-икономическите (1,83) и трудово-правни нормативи (1,93).

Таблица 1.

Влияние на чуждоезиковата компетентност като брой овладени чужди езици върху субективните оценки за професионална компетентност и върху степента на владееене на първи и втори чужд език (дисперсионен анализ)

Независима променлива (фактор)	Зависима променлива	Степени на независимата променлива	Х ср. на зависимата променлива	F p<0,05	t-test p<0,05
Брой на овладените чужди езици	Степен на познаване на трудово-правни нормативи	нито един един два повече от два	1.25 1.91 2.12 1.67	F=3.71	t _{2,3} =2.48
	Степен на владееене на 1-ви чужд език	един два повече от два	2.16 2.69 2.89	F=17.42	t _{1,2} =3.56 t _{1,3} =3.53
	Степен на владееене на 2-ри чужд език	два повече от два	1.71 2.56	F=20.44	t _{2,3} =4.22

Източник: Разработка на автора

Дисперсионният анализ установява статистически значимо влияние на броя на овладените чужди езици върху (Табл. 1):

- Степента на познаване на трудово-правните нормативи (F=3.71; p<0,05);
- Степента на владееене на 1^{ви} чужд език (F=17.42; p<0,05);
- Степента на владееене на 2^{ри} чужд език (F=20.44; p<0,05).

Резултатите показват следното:

- Владееенето на 2 чужди езика статистически значимо най-силно определя по-високите оценки за подготвеността на студентите по трудово-правни нормативи. Открива се статистически значима разликата между владееенето на един или два чужди езика (t_{2,3}=2.48; p<0,05).
- По отношение на владееенето на 1^{ви} чужд език, може да се твърди, че колкото повече езици владеят студентите, толкова по-силна е степента на владееене на първия им чужд език (t_{1,2}=3.56, t_{1,3}=3.53; p<0,05).
- Студентите, които владеят повече от 2 чужди езика, статистически значимо в по-голяма степен владеят и 2^{ия} си чужд език (t_{2,3}=4.22; p<0,05).

Владееенето на повече чужди езици повишава компетентността по всеки един от тях. Университетите би трябвало да създават условия и да стимулират студентите към обучение по повече от един чужд език. Тъй като в учебните програми трудово-правните нормативи обикновено са по-слабо застъпени, езиковата компетентност позволява по-добра ориентация в тях, включително и извън България.

Таблица 2.

Влияние на степента на владее на първи чужд език върху субективните оценки за приноса на обучението за успешна реализация (дисперсионен анализ)

Независима променлива (фактор)	Зависима променлива	Степени на независимата променлива	Х ср. на зависимата променлива	F p<0,05	t-test p<0,05
Степента на владее на първи чужд език	Принос на обучението за успешна реализация	Малка Средна Голяма Не мога да преценя	2.67 2.14 2.49 2.50	F=3.26	$t_{2,3}=2.83$

Източник: Разработка на автора

Дисперсионният анализ (табл. 2) установява статистически значимо влияние на степента на владее на първи чужд език върху субективните оценки на студентите за приноса на обучението в университета при постигането на успешна професионална реализация ($F=3.26$; $p<0,05$). Резултатите показват, че студентите, които преценяват, че в голяма степен владеят първия си чужд език, статистически значимо в по-голяма степен смятат, че обучението в университета допринася за успешната им реализация, в сравнение с тези, които в по-малка (средна) степен владеят първия си чужд език ($t_{2,3}=2.83$; $p<0,05$).

Владееенето на чужди езици, особено в средна и голяма степен е свързано с повече възможности за стажове и работа за студентите, освен в български, така и в чуждестранни организации, както и на множество работни позиции, свързани с изискването за владее на чужди езици, тъй като това е един от основните компоненти на автобиографията и в много сфери се приема като основно или допълнително предимство. Това може да обясни и защо студентите, които в по-висока степен владеят първия си чужд език считат, че обучението има по-голямо значение за тяхната успешна реализация, от тези студенти с по-ниска чуждоезикова компетентност.

Таблица 3.

Влияние на степента на владее на втори чужд език върху субективните оценки за владее на първи чужд език (дисперсионен анализ)

Независима променлива (фактор)	Зависима променлива	Степени на независимата променлива	Х ср. на зависимата променлива	F p<0,05	t-test p<0,05
Степента на владее на втори чужд език	Степен на владее на първи чужд език	Малка Средна Голяма	2.58 2.79 3.00	F=10.89	$t_{1,3}=3.09$

Източник: Разработка на автора

Дисперсионният анализ (табл.3) показва статистически значимо влияние на степента на владее на втори чужд език върху степента на владее на първи чужд език ($F=10.89$; $p<0,05$). Резултатите от анализа констатира, че колкото в по-голяма степен респондентите владеят втория си чужд език, толкова в по-голяма степен владеят и първия си чужд език. Статистически значима разлика се наблюдава между владеенето на втория чужд език в малка и голяма степен ($t_{1,3}=3.09$; $p<0,05$).

Заклучение

В заключение може да се обобщи, че резултатите от проучването установяват статистически значимо влияние на чуждоезиковата компетентност, изразена чрез броя на овладените чужди езици, както и чрез степента им на владее върху субективните оценки за професионална компетентност и приноса на обучението в университета за професионалната им реализация.

Може да се направи заключението, че насочването на обучението на студентите в университета към повишаване на чуждоезиковата им компетентност, би се отразило позитивно, върху повишаването на професионалната им компетентност и възможностите им за успешна професионална реализация.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

- CHANTOV, V. (2012). Kompetentsii i kompetentnost (mezhduraznieto i mozheneto). Conference: Novi informatsionni tehnologii v obrazovatelnia protses, Provedena prez may 2012, Ohrid.
- FILIPOVA, V. (2023). Razvitiye na ezikovata kompetentnost na uchenitsite ot 6. Klas, i-spisanie „Prodalzhavashto obrazovanie”, tom 18
- KARAYANEVA-AVRAMOVA, K. (2023). Kompetentnostniyat podhod v savremennoto chuzhdoezikovo obuchenie – metodicheski aspekti, i-spisanie „Prodalzhavashto obrazovanie”, tom 18
- YORDANOVA, M. (2010). Formation of professional competence in students during training in medical colleges, spisanie „Nauchni trudove na Rusenski universitet”, 2010, tom 49, seria 6.2
- ZDRAVKOVA, B. (2014). Basic competencies in social and pedagogical practical work. Journal of St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, pp. 3
- ZHECHKOVA, I. (2014). Intercultural Competence and Communicative Competence in the context of Common European Framework. Scientific papers of the University of Ruse „Angel Kanchev”, volume 53, series 11, pp.26
- I-book „Kompetentnosti i obrazovanie” – MON <https://file:///C:/Users/HP/Downloads/I-book.pdf>